

THEATRUM LIBRI

Spauda, skaitymas ir sklaida
ankstyvųjų Naujųjų laikų Europoje

Tarptautinė konferencija
2021 m. gruodžio 1–3 d.
Programa ir pranešimų tezės

2021 m. gruodžio 1 d.

09.00–09.45

Dalyvių registracija

9.45–10.00

Atidarymas

10.00–10.50

Anda Baklāne (Latvijos nacionalinė biblioteka)

Skaitmeninės humanitarikos tinklas Latvijoje: organizacijos, iniciatyvos ir ištekliai

I SESIJA. ŽINIŲ TEATRAS

10.50–11.15

Geri Della Rocca de Candal (Oksfordo universitetas)

Nuo klasikinio *theatron* iki renesansinio *theatrum*: semantinės kaitos kilmė

11.15–11.40

Christophe Didier (Strasbūro nacionalinė universiteto biblioteka)

Theatrum theatri: modernus informacijos šaltinis apie teatrą

11.40–12.05

Milda Kvizikevičiūtė (Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka)

„Visi keliai veda į „Filosofiją“: duomenų atvėrimas dokumentinio paveldo tyrimuose

12.05–12.35

Kavos pertrauka

II SESIJA. ŽINIŲ CIRKULIACIJA

12.35–13.00

Lina Balaišytė (Lietuvos kultūros tyrimų institutas)

Apie Apšvietos literato knygas ir jų sklaidą: Vincento Marevičiaus atvejis

13.00–13.25

Daiva Narbutienė (Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka)

Baltarusių Ivano Luckevičiaus muziejaus senųjų knygų paveldas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje

13.25–13.50

Domininkas Burba (Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija)

Adomo Liudviko Jucevičiaus knygų parengimo procesas: kūrėjo pastangos ir amžininkų vertimai

13.50–15.20

Pietų pertrauka

III SESIJA. KNYGŲ SPAUDA, PREKYBA IR VARTOJIMAS

15.20–15.45

Gita Drungilienė (Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka)

Petro Skargos *Šventųjų gyvenimų* sklaida ir skaitytojai Lietuvoje

15.45–16.10

Brigita Zorkienė (Vilniaus universiteto biblioteka)

Senojo Vilniaus universiteto (1579–1773) mokslo darbai: kolekcija ir tyrimų galimybės

16.10–16.35

Agnieszka Franczyk-Cegła (Nacionalinis Osolinskių institutas)

Anoniminė leidyba XVII a. pradžioje Krokuvoje ir Vilniuje

17.30

Parodos atidarymas

2021 m. gruodžio 2 d.

10.00–10.50

Mikko Tolonen (Helsinkio universitetas)

Helsinkio kompiuterinės istorijos grupė ir bibliografiniai duomenys (praeitis, dabartis ir ateitis)

IV SESIJA. MEDICINOS ŽINIŲ SKLAIDA

10.50–11.15

Eglė Sakalauskaitė-Juodeikienė (Vilniaus universitetas)

Melancholijos samprata ir gydymas Hildegardos Bingenietės (apie 1098–1179) raštuose

11.15–11.40

Disha Ray (Delio universitetas)

Milteliai, nuodai ir gėdos stulpas: abortai ankstyvųjų Naujųjų laikų Anglijoje

11.40–12.05

Dainora Pociūtė (Vilniaus universitetas)

Simone Simoni – pirmosios Lietuvoje publikuotos medicinos knygos autorius

12.05–12.35

Kavos pertrauka

V SESIJA. ŽINIŲ CIRKULIACIJA

12.35–13.00

Alessia Castagnino (Florencijos universitetas, Milano universitetas)

Vertimų reikšmė: Williamo Robertsono *Karolio V istorijos* (XVIII–XIX a.) itališkos adaptacijos

13.00–13.25

Andris Vilks (Latvijos nacionalinė biblioteka)

Knygų prekybos Latvijoje istorija iki 1918 metų

13.25–13.50

Matas Grubliauskas (Lietuvos kultūros tyrimų institutas)

Vilniaus jėzuitų politikos paskaitų kursas (XVII a. pab.) ir užsirašinėjimo tradicija

13.50–14.15

Olga Shutova (Pranciškaus Skorinos studijų laboratorija)

Pranciškaus Skorinos *Biblia Ruska* – holistinis humanistinis projektas: siekiant Renesanso epochos žinių ir estetinių idėjų

14.15–14.45

Pietų pertrauka

VI SESIJA. KNYGOS IR TAPATYBĖ

14.45–15.10

Elena Gatti (Bolonijos universitetas)

Francesco Zambrini (1810–1887) – filologas, žinių sistemintojas, pasišventęs valstybiniam archyvui ir naujai susikūrusios italų tautos kalbinei vienybei

15.10–15.35

Ļaviņš Imants (EKA taikomųjų mokslų universitetas)

Slovansky národopis vaidmuo Pirmame latvių tautiniame sąjūdyje

15.35–16.00

Sondra Rankelienė (Vilniaus universiteto biblioteka)

Marginalijos Vilniaus universiteto bibliotekos inkunabuluose arba ką užsirašinėjo inkunabulų skaitytojai

16.00–16.30

Kavos pertrauka

VII SESIJA. CENZŪRA IR PROPAGANDA

16.30–16.55

Herve Baudry (NOVA universitetas Lisabonoje)

Apvalymo teatras: tyrimas apie Naujųjų laikų knygų cenzūrą ir skaitmeninius humanitarinius mokslus

16.55–17.20

Jolanta Budriūnienė (Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka)

Kreivų veidrodžių karalystėje arba neįprasti XX a. vidurio Lietuvos ir lietuviškų knygų keliai

17.20–17.45

Jan F. Pavlíček (Moravijos biblioteka)

Kalba kaip propaganda XVIII amžiaus Toskanoje

17.45–18.10

Arina Zaytseva (Rice'o universitetas)

Blogis – prekė paklausi: Naujųjų laikų demonologinio rinkinio *Theatrum Diabolorum* rinkodara

2021 m. gruodžio 3 d.

10.00–10.50

Sanita Reinsone (Literatūros, folkloro ir meno institutas, Latvijos universitetas)

Dalyvaujamas skaitmeninis paveldas: vertybės, reikšmė ir praktika

VIII SESIJA. PRIVAČIOS BIBLIOTEKOS

10.50–11.15

Gabrielė Jasiūnienė (Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugija, Šiaulių „Aušros“ muziejus)

Bajorų heraldiniai ženklai XVII–XVIII a. knygų grafikoje

11.15–11.40

Renae Satterley (Middle Temple biblioteka)

Robert Ashley (1565–1641): žinių „sistemintojas“

11.40–12.05

Jadvyga Misiūnienė (Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka)

Grafų Hutten-Czapskių biblioteka Berženuose: rekonstrukcijos bandymas

12.05–12.30

Lara Lempertienė (Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka)

Bibliofilija kaip filantropija. Mato Strašuno kolekcijos keliais

12.30–14.00

Pietų pertrauka

IX SESIJA. KNYGOS PARATEKSTAI

14.00–14.25

Jolita Liškevičienė (Vilniaus dailės akademija, Dailėtyros institutas)

Plantenų spaustuvės leidiniai kaip lokalių meno kūrinų šaltiniai

14.25–14.50

Jolanta Gwiozdzik (Silezijos universitetas Katowicuose), Janusz Pezda

(Krokuvos Jogailaičių universitetas), Iwona Pietrzkiwicz (Krokuvos pedagoginis universitetas)

Theatrum emblematicum. Emblemos kaip Naujųjų laikų idėjų perteikimo priemonė

14.50–15.15

Gražina Smaliukienė (Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka)

XVI a. Tetraevangelijos dekoro ženklų sistema kaip informacijos ir komunikacijos šaltinis

15.15–15.40

Javier de Prado (Nanto universitetas, Barselonos autonominis universitetas)

Žinių prieš islamą rinkimas: „X knygos“ iš *De procuranda salute omnium gentium* (1613) atvejis

15.40–16.10

Kavos pertrauka

X SESIJA. KNYGOS PARATEKSTAI

16.10–16.35

Ioannes Chountis (Aberdyno universitetas)

Edmund Burke ir knygų pardavėjų įstatymas: iš autorių teisių istorijos

16.35–17.00

Aušra Rinkūnaitė (Vilniaus universiteto biblioteka)

Seniausios Lietuvos akademinės bibliotekos virtuali rekonstrukcija

17.00

Konferencijos apibendrinimas

Apie Apšvietos literato knygas ir jų sklaidą: Vincento Marevičiaus atvejis

Lina Balaišytė, Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Pranešime bus pristatoma Apšvietos laikų literato Vincento Ignaco Marevičiaus (Wincenty Ignacy Marewicz) veikla. Neturtingas bajoras, Trakų pavieta rotmistras Marevičius, bandė išgyventi iš literatūrinės veiklos. Neturėdamas kitų pragyvenimo šaltinių, rašytojas itin daug rašė ir aktyviai platino savo kūrinis. Marevičius žvelgė į rašymą kaip į galimybę užsitikrinti galingųjų paramą, visuomeninę ir materialinę padėtį. Knygas Marevičius spausdino savo lėšomis įvairiose leidyklose, po to siūsdavo didikams, nešiojo jas po namus ir siūlė įsigyti. Dauge lyje knygų rašytojas skelbė dedikacijas galingiesiems, kurių paramos prašė, taip pat naudojosi kitokiomis reklamos priemonėmis (knygų ir prenumeratorių sąrašais ir kt.). Pranešime bus aptariama, kaip XVIII a. pabaigoje formavosi knygų rinka ir nepriklausomo literato tipas, kokias jis turėjo galimybes leisti ir platinti knygas, kokiomis sklaidos priemonėmis naudojosi.

Apvalymo teatras: tyrimas apie Naujųjų laikų knygų cenzūrą ir skaitmeninius humanitarinius mokslus

Hervé Baudry, NOVA universitetas Lisabonoje

2020 m. Adam Renaud išleido knygą *Le théâtre de la censure* („Cenzūros teatras“), kurioje jis rašo ir apie Naujųjų laikų cenzūrą Žemutinėse provincijose. Cenzūros teatro metafora nurodo į knygų sunaikinimą jas nuvainikuojančiuose ir ritualizuotuose įvykiuose, metaforiškai vadina muose autodafė. Knygoje taip pat kalbama apie knygų puslapių išplėšimą. Tokia praktika buvo siekiama apvalyti tekstus, nesunaikinant pačių knygų. Abi praktikas sieja draudžiamų knygų rodyklė. Puslapių išplėšimą arba mikrocenzūrą galima paaiškinti kaip dvigubą teatrinį mechanizmą: iš vienos pusės, išplėšiamų puslapių rodyklė yra tarsi programa, kurioje pateikiamos visos instrukcijos; iš kitos pusės, puslapių išplėšimas – kaip tam tikri primesti teksto keitimai, yra instrukcijos įvykdymas. Tokį archyvą sudaro daugybė pasaulio bibliotekose saugomų egzempliorių puslapių, kaip antai Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Marcino Bielskio *Kronika* (1564) ar Theodoro Zwingerio *Theatrum vitae humanae* (1565) (pristatyta Daramo konferencijoje 2020 m. kovą). Šiandien mes tuos įvykius galime išanalizuoti metodiškai ir sistemingai. Šiame pranešime bus pristatytas mikrocenzūros tyrimo metodas skaitmeninių humanitarinių mokslų kontekste.

Kreivų veidrodžių karalystėje arba neįprasti XX a. vidurio Lietuvos ir lietuviškų knygų keliai

Jolanta Budriūnienė, Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Kiekviena epocha savitai veikia knygų leidybos, skaitybos, knygų kultūros procesus. XX a. viduryje tarp laisvojo pasaulio ir sovietų okupuotos jo dalies nusileidusi geležinė uždanga ne tik padalino visuomenę į dvi dalis, bet ir nelaisvosios visuomenės narius privertė išmokti daug naujų prievartinės tikrovės sąlygų padiktuotų vaidmenų. Laisvės, demokratinių vertybių ir

pilietinių žmogaus teisių siekis tapo trokštamu, nors ir nepasiekiamu okupuoto krašto piliečių idealu. Spauda, knygos, galėjusios inspiruoti tokių norų ir siekių realizavimą, sovietinei imperijai buvo didžiulis pavojus, su kuriuo kovoti pasitelkta didžiulė prievartos sistemos mašina.

Vis dėlto, nepaisant akylų stebėtojų, spausdinto žodžio keliai abipus geležinės uždangos vėrėsi ir tolydžio intensyvėjo, o knygų gabenimo būdai demonstravo ir „naujųjų knygnešių“, ir informacijos laukiančių skaitytojų inovatyvumą.

Pranešime bus pristatyti XX a. antrosios pusės sovietinio režimo draudžiamo informacinio turinio patekimo į Lietuvą ir iš jos į Vakarų pasaulį ypatumai, atskleisti unikalūs, iki tol mažiau aptarti atvejai.

Adomo Liudviko Jucevičiaus knygų parengimo procesas: kūrėjo pastangos ir amžininkų vertinimai

Domininkas Burba, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija

Neilgą gyvenimą nugyvenęs Liudvikas Adomas Jucevičius (1813–1846) – kunigas, lietuvių raštijos veikėjas, etnografas, tautosakininkas, literatas, istorikas ir vertėjas parengė ir išleido 10 knygų ir keletą vertimų. Į kūrybos kelią jis įžengė dar labai jaunas, tačiau gana greitai tapo žinomas, o jo veikalus, ypač iš lituanistikos srities, vertino to meto šviesuomenė. Jie sulaukė dėmesio ne tik Lietuvoje, Lenkijoje, bet buvo žinomi ir Rusijoje, Čekijoje. Šio Žemaičių bajorų lituanistinio sąjūdžio atstovo kūryba ir biografija gan plačiai tirtos, tyrinėjimų pagrindas – Meilės Lukšienės darbai. Vis dėlto, dar nėra sudaryta išsami šio kūrėjo bibliografija, o dirbant su XIX a. periodika ir kitais šaltiniais aiškėja, kad galima ne tik atsekti recenzentų vertinimus, bet ir iš dalies atkurti procesą, kaip L. A. Jucevičius rinko medžiagą, ieškojo ryšių, spausdino savo kūrinius straipsniais, o vėliau juos sujungdavo į atskiras knygas. Ką apie šį procesą rašė pats kūrėjas ir jo amžininkai, kaip buvo vertinami jo kūriniai ir kokias pasekmes tai turėjo, bus svarstoma šiame pranešime.

Vertimų reikšmė: Williamo Robertsono

Karolio V istorijos (XVIII–XIX a.) itališkos adaptacijos

Alessia Castagnino, Florencijos universitetas, Milano universitetas

Škotų istorikas Williamas Robertsonas buvo pagrindinis Apšvietos amžiaus istorinio rašymo paradigmos išradėjas ir perkūrėjas. Pagrindiniai jo darbai buvo išversti į keletą Europos kalbų. Jis sugebėjo savo *Istorijose* sujungti pasakojimą, erudiciją ir filosofiją. Panaudojęs tekstines ir paratekstines strategijas, tokias kaip išnašos ir ilgi priedai („Pastabos ir iliustracijos“), mėgino atsižvelgti į specifinius skirtingos kultūrinės patirties skaitytojų interesus. Atsispyrus nuo prielaidos, kad vertimai yra sudėtingo „kultūrinių“ ir redagavimo derybų proceso rezultatas, tiesiogiai susijęs su visa originalaus teksto struktūra ir jo atliekama funkcija, šiame pranešime bus analizuojamas leidėjų vaidmuo, leidžiant Robertsono kūrinių itališkus leidimus. Visų pirma savo dėmesį sutelksiu į šio autoriaus šedevro *Imperatoriaus Karolio V valdymo istorija*

(išleista tarp XVIII ir XIX a.) tris itališkas versijas, bandydama parodyti, kaip leidėjai, siekdami pritraukti skaitytojus ir padaryti savo leidinį konkurencingą rinkoje, kuri neretu atveju siūlė daugiau nei vieną tos pačios istorijos itališką versiją, keitė tekstų originalą.

Edmund Burke ir knygų pardavėjų įstatymas: iš autorių teisių istorijos

Ioannes P. Chountis, Aberdyno universitetas

1774 m. Lordų rūmai panaikino 1769 m. nutarimą dėl autorių teisių. Pagal iki tol galiojusį 1709 m. Autorių teisių įstatymą autoriams buvo taikoma keturiolikos metų apsauga su galimybe pratęsti dar keturiolikai metų. Dauguma autorių savo teises parduodavo knygų pardavėjams, t. y. šių dienų leidėjams. Nedidelė Londono knygų pardavėjų grupelė autorių teises pasilikdavo sau, taip sukurdamą monopolį. Po 1774 m. sprendimo knygų pardavėjai kreipėsi į Parlamentą dėl įstatymo sušvelninimo. Jų bylai nagrinėti buvo sudarytas specialus komitetas. Pateikęs naują įstatymo projektą, kuris numatė autorių teisių apsaugos keturiolikai metų sušvelninimą, viešoje erdvėje pasirodė brošiūra apie autorių teises.

Šiame ginče ypač aktyviai dalyvavo Edmundas Burke'as. Pranešime bus nagrinėjama jo pozicija palaikant knygų pardavėjus, parodyta, kaip Burke'as, gindamas knygų pardavėjų monopolį, panaudojo nuosavybės teisių teoriją. Pasitelkęs jo argumentus dėl autorių teisių, įvardysiu, kodėl Burke'as palaikė monopoliją, ir pabandysiu atsakyti į klausimą, kaip jo požiūrį šiuo klausimu galima suderinti su jo idėjomis apie ekonomiką. Apskritai Knygų pardavėjų įstatymas gali tarnauti kaip apibendrintas XVIII a. knygų ekonomikos Anglijoje pavyzdys.

Nuo klasikinio *theatron* iki renesansinio *theatrum*: semantinės kaitos kilmė

Geris Della Rocca de Candal, Oksfordo universitetas

Vakarų istorijoje tik teatras, kaip viena iš aukštojo meno formų, patyrė tokį ryškų nuosmukį ir atgimimą. Tarp *θέατρον* (*theatron*) nuosmukio klasikine prasme – erdvės, skirtos konkrečiai meno formai sukurti ir pačiam atlikimo menui su graikų ir lotynų šedevrais – ir jo atgimimo Renesanso epochoje teatro spektakliai visiškai neišnyko, tačiau smarkiai nukentėjo teatro kultūrinis statusas ir socialinis prestižas. Viduramžiais vyravo pavieniai pasirodymai ir pantomima daugiausia religine tematika, o Renesanso epochoje teatras atgimė. Be semantinio pasikeitimo į *theatrum* (užuomina į šios konferencijos pavadinimą), *θέατρον* sąvoka turėjo ir kitų konotacijų, o bizantiškasis *θέατρον* egzistavo iš tikrųjų. Norint suprasti semantinio pokyčio, dėl kurio *theatrum* pradėjo reikšti žinių sisteminimą, kilmę, gali būti svarbu suprasti teatro sąvokos raidą – pradedant jos pirmine etimologija ir baigiant ankstyviausia vartoseną tekstų pavadinimuose, kurie buvo mažai susiję su teatro spektakliais.

Theatrum theatri: modernus informacijos šaltinis apie teatrą

Christophe Didier, Strasbūro nacionalinė universiteto biblioteka

XIX a. pradžios Paryžiaus aktorių ir teatro vadovų šeimos atstovai Pierre Jacques Seveste (1773–1825), jo žmona ir sūnūs sukūrė savotišką mažą imperiją, 1817 m. Paryžiaus priemiesčiuose (*théâtres de la banlieue*) atidarę keletą nedidelių teatrų, netrukus gavusių *théâtre de boulevard* (bulvarinis teatras) pavadinimą, kur buvo propaguojamos naujos populiarios pramogų formos. Seveste verslas – akcinė bendrovė „Société des théâtres de banlieue“ – turėjo savo bendrovės biblioteką – tam tikrą darbo įrankį, kuris šiandien liudija apie užmirštą populiarųjį teatro žanrą, gyvavusį Napoleono epochoje ir iškart po jos. Dalis tos bibliotekos buvo išsaugota ir 2017 m. ją įsigijo Strasbūro nacionalinė universiteto biblioteka. Kolekcija jau buvo pristatyta 2019 m. Šarošpatake (Vengrija) vykusioje konferencijoje. Šiame pranešime pagrindinis dėmesys bus skiriamas minėtos kolekcijos sudarytojams ir jų tikslams: ar Seveste sąmoningai kūrė tai, kas šiandien atrodo kaip „teatro teatras“, t. y. savotišką populiariosios kultūros enciklopediją.

Petro Skargos „Šventųjų gyvenimų“ sklaida ir skaitytojai Lietuvoje

Gita Drungilienė, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

Jėzuito Petro Skargos (1536–1612) Vilniuje parengtas ir 1579 m. išspausdintas pirmasis šventųjų gyvenimų rinkinys lenkų kalba *Zywoty świętych Starego i Nowego zakonu na każdy dzień przez cały rok...* („Šventųjų gyvenimai“) buvo skirtas Lenkijos ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenei. Knyga turėjo didžiulį pasisekimą, o Skargai teko parengti dar šešis pataisytus ir papildytus leidimus (išleisti 1585, 1592–93, 1598, 1601, 1603, 1610 m. Krokuvoje). Nors jau XVII a. viduryje Abiejų Tautų Respublikoje pasirodė ir daugiau hagiografinių rinkinių lenkų kalba (A. Kojalavičiaus, A. Radvilos kūriniai), tačiau Skargos knyga buvo reguliariai perleidžiama ir po autoriaus mirties: iki XIX a. pabaigos dar pasirodė daugiau nei 20 leidimų, o „Šventųjų gyvenimai“ tapo populiariausia knyga lenkų kalba šalia Biblijos. Šis kūrinys atstovauja naujos kartos hagiografinę literatūrą, jis davė impulsą šventųjų kultui išsiskleisti. Analizuojant senuosius bibliotekų katalogus, *de visu* tiriant išlikusius P. Skargos „Šventųjų gyvenimų“ egzempliorius ir skaitytojų paliktas marginalijas, pranešime nagrinėjama šio kūrinio sklaida Lietuvos visuomenėje ir jo skaitytojai.

Henry Cotton: žinių kaupėjas, knygų kolekcininkas, bibliotekų įkūrėjas

Daniel Fleming, Cottono biblioteka

„... kokios knygos labiausiai tiktų ir būtų naudingiausios tiems, kuriems skirta ši biblioteka“ – taip 1851 m. Cottono bibliotekos, įkurtos Lismore (Voterfordo grafystė, Airija), kataloge parašė dekanas Henry Cotton. Vos tapęs Lismoro dekanu, Cottonas pamatė, kad anglikonų Voterfordo ir Lismoro vyskupijos dvasininkams trūksta informacinių leidinių, todėl, siekdamas, kad dvasininkai įgytų naujausių žinių, nusprendė pradėti kaupti teologinę biblioteką. Turint ome-

nyje, kad XIX a. viduryje po Airiją klaidžiojo tamsūs Didžiojo bado šešėliai, tai nebuvo lengva užduotis.

Dovanodamas savo sukauptų knygų kolekciją ir kviesdamas buvusius kolegas Jungtinėje Karalystėje aukoti knygų, Cottonas įkūrė biblioteką. Bibliotekos knygoje aptinkami ekslibrisai atskleidžia ne vieno vyskupo, arkivyskupo ar paprasto dvasininko tapatybę. Cottonas sukaupe įspūdingą biblioteką, kurią padovanojo vyskupijai. Netrukus jis išleido katalogą, informuojantį dvasininkus apie naują biblioteką. Šiandien bibliotekos, iš pradžių kurtos kaip teologinė biblioteka, fonduose rasime nemažai antikvarinių leidinių, filosofinių ir airių kalbai skirtų knygų, iš viso čia yra sukaupta leidinių keturiolika kalbų.

Šiame pranešime pristatysiu Henry Cottoną, apžvelgsiu, kaip, kuriant Cottono biblioteką, buvo kaupiamos, sisteminamos ir užsakomos knygos.

Anoniminė leidyba XVII a. pradžioje Krokuvoje ir Vilniuje

Agnieszka Franczyk-Cegła, Osolinskių nacionalinis institutas

XVII a. pradžioje daugėjo Krokuvoje ir Vilniuje atspausdintų knygų, kurių antraštiniame lape nebuvo nurodytas leidėjo vardas. Pranešimo tikslas – išanalizuoti pagrindines tokių knygų ypatybes, jų atsiradimo sociokultūrinį kontekstą, siekiant nustatyti anoniminės leidybos priežastis abiejuose miestuose. Knygų panašumai ir (arba) skirtumai leis apibūdinti tiek vietos, tiek ir bendras Naujųjų laikų Europos knygų sklaidos tendencijas.

Don Kichotas ir knygų kritika ankstyvojo modernizmo laikotarpiu

Santiago García-Castañón, Vakarų Karolinos universitetas

Miguelis de Cervantesas, menko išsilavinimo, per anksti pasenęs nesėkmingas poetas ir dramaturgas, vergu paverstas luošys kareivis, savo gyvenime matė visko. Bet būtent visi tie sunkumai, kuriuos jam teko patirti, padėjo jam parašyti geriausią visų laikų knygą. Išėjus *Don Kichotui*, pasaulis pasikeitė neatpažįstamai.

Don Kichoto pasirodymas 1605 m. sulaukė milžiniško pasisekimo. Knygą ir jos autorių ir šiaudien lydi sėkmė. Tačiau knygoje pasakojama ne tik apie riterio klajūno ir jo ištikimo ginklanės nuotykius – joje yra visas skyrius, kuriame kruopščiai apžvelgiama Don Kichoto biblioteka. Cervantesui tai buvo proga pateikti savo asmeninę nuomonę apie XVII a. pradžios ispanų literatūros situaciją. Autorius mini daugybę knygų, ypač įdomūs knygos antroje dalyje esantys įvairūs intertekstualumo atvejai, nurodantys į pirmąją kūrinio dalį ir jos apokrifinį tęsinį, kurį parašė slapyvardžiu prisidengęs paslaptingas autorius.

Šiame pranešime aptarsiu knygų vaidmenį Cervanteso šedevre, bandysiu įrodyti, kad knygos yra *Don Kichoto iš La Mančos raison d'être*.

Francesco Zambrini (1810–1887) – filologas, žinių sistemintojas, pasišventęs valstybiniam archyvui ir naujai susikūrusios italų tautos kalbinei vienybei

Elena Gatti, Bolonijos universitetas

1860 m. gimus naujai Italijai, reikėjo skubiai suvienyti tautą, remiant ir išsaugant jos nacionalinę kalbą. Dar nepaskelbtų ar retų kalbinių tekstų spausdinimas buvo viena veiksmingiausių šio tikslo įgyvendinimo priemonių. Todėl, palikus nuošaly ilgai trukusį ginčą dėl to, kuri kalba turėjo tapti nacionaline, taip pat istorinius ir politinius klausimus, buvo sukurtas savotiškas trigubas „mechanizmas“: institucinis arba ideologinis, kurį rėmė ministerija, įsteigusi Kalbos tekstų komisiją (*Commissione per i testi di lingua*, 1860); kūrybinis, kuriam vadovavo Zambrinis, Kalbos tekstų komisijos pirmininkas ir retų tekstų, įtrauktų į kolekciją *Collezione di opere inedite dei primi tre secoli della lingua*, sistemintojas (1861 m. įkurta kolekcija veikė kaip valstybinis archyvas ir informacijos apie ką tik susiformavusią Italiją kaupimo vieta); materialusis, kurį įkūnijo kolekcijos tekstų redaktorius ir platintojas Romagnolis, šioje socialinėje-kultūrinėje programoje su savo knygynu ir intelektualų tinklu atlikęs svarbų vaidmenį.

Vilniaus jėzuitų politikos paskaitų kursas (XVII a. pab.) ir užsirašinėjimo tradicija

Matas Grubliauskas, Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Jėzuitų mokslo institucijų auklėtiniai paskaitų metu buvo raginami ne tik konspektuoti, bet ir žymėtis pastabas, nurašinėti ištraukas savarankiškai mokydamiesi ar skaitydami. Pastarąjį įprotį turėjo išlaikyti ir jau kitoje auditorijos pusėje planuojantys atsidurti profesoriai. Nors XVII a. dar galima kalbėti apie „enciklopedinį“ išmanymą ar atmintį, visgi tikslios nuorodos į cituojamų autorių kūrinius paskaitų metu sufleruoja, kad tokia informacija turėjo būti „saugoma“ ne atmintyje. Tad, kad ir kaip įsivaizduotume profesorių, besiruošiantį skaityti kursą, pirminiame pasiruošimo etape jis turėjo skaityti ir žymėtis. O skaitė jis ne savo asmenines knygas, nes jėzuitams buvo draudžiama bet kokia nuosavybė, todėl ir žymėjosi jis ne tose knygose, o užrašų knygoje, kuri su juo galėjo keliauti iš vienos institucijos į kitą priklausomai nuo to, kur jis vienais ar kitais metais ordino vyresnybės buvo paskiriamas. Taigi vieno profesoriaus viena užrašų knyga galėjo saugoti informaciją, surinktą ne vienoje bibliotekoje. Iš šios perspektyvos yra susitelkiama į Z. Modzelewskio ir K. Puciłowskio politikos paskaitų konspektus, tai yra, kokiu principu vadovaudamiesi šie Vilniaus jėzuitų universiteto profesoriai sudarė savo kursus, kokios tuometinės mokslinio tyrinėjimo tradicijos darė įtaką, koks kultūrinis ar net žmogiškasis faktorius galėjo pakreipti medžiagos (išsi)rinkimą viena ar kita kryptimi.

Theatrum emblematicum.

Emblemos kaip Naujųjų laikų idėjų perteikimo priemonė

Jolanta Gwioździk, Silezijos universitetas Katowicuose

Janusz Pezda, Krokuvos Jogailaičių universitetas

Iwona Pietrzekiewicz, Krokuvos pedagoginis universitetas

Europoje Renesansas ir Barokas tapo epochomis, kuriose dominavo simbolinės ir meninės konstrukcijos. To meto žmogus gyveno simbolių ir ikonologinių personifikacijų pasaulyje, kurios leido sukurti tam tikrą bendravimo kodą. Naujųjų laikų emblemos kodifikatoriumi ir kūrėju yra laikomas Andreas Alciatis. Emblemos kompozicijai vystantis, ji pradėta skirstyti į deviza, graviūrą ir epigramą. Emblemos populiarumas Europos literatūroje ir kultūroje augo nuo XVII a. vidurio. Ilgainiui atsirado pasaulietinio pobūdžio emblemos ciklai, kaip antai, heraldiniai, panegiriniai ir religiniai. Pirmoji emblemos grupė buvo skirta didžiųjų šeimų atstovams, magnatams ir bajorams. Sukurta daug kolekcijų vieno herbo tema. Antrojoje grupėje dominavo jėzuitai, kurie vadovavosi *Ratio studiorum* taisyklėmis. Vienas svarbiausių to meto darbų buvo Hermano Hugo *Pia desideria*, išverstas į daugelį Europos kalbų, patekęs tiek į spausdintus leidinius, tiek ir į rankraščius. Pasirodžiusios emblemos knygos pradėjo funkcionuoti kaip savotiškos „atminties knygos“. Jos pradėtos naudoti kaip universalių simbolių šablonai ne tik graviūrų kūrėjų ar rašytojų, bet ir pasaulietinėje bei sakralinėje architektūroje, baroko teatre, proginėje architektūroje, pamoksluose ir polemikose. Tam tikra prasme kai kurių simbolių pasikartojimas buvo pašąmoninis – juos buvo lengva prisiminti ir atpažinti. Visa visata buvo „Kūrėjo surėdyta simbolių vaizdų biblioteka“ (Christoforo Giarda). Šiame pranešime bus kalbama apie įvairias žodžio ir vaizdo santykio formas kaip idėjų perteikimo priemonę.

Bajorų heraldiniai ženklai XVII–XVIII a. knygų grafikoje

Gabrielė Jasiūnienė, Lietuvos genealogijos ir heraldikos draugija,

Šiaulių „Aušros“ muziejus

Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje literatūros kūriniai buvo dar viena niša, kur bajorams buvo galima demonstruoti savo herbus. Todėl Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės knygose galima atrasti nemenkus ir vertingus herbų klodus. Bajorų herbai literatūroje pateikiami dviem atvejais. Pirmuoju atveju, dažniausiai proginėje literatūroje, herbas kaip iliustracija simbolizavo asmenį, kuriam skirtas leidinys. Antruoju atveju herbas galėjo žymėti knygos priklausomybę konkrečiai giminei ar jos atstovui. Pranešime nutarta pristatyti XVII–XVIII a. knygų grafikoje rastus bajorų heraldinius ženklus, aptarti jų reikšmę, vaizdavimą ir juose atsispindinčias heraldikos tradicijas. Konferencijos dalyviams būtų pristatomi Jono Šemetos, Eleonoros Vainaitės Oginskienės, Rozalijos Bžostovskytės Pliaterienės, Andriaus Stankevičiaus ir kitų asmenų heraldikos šaltiniai.

„Visi keliai veda į „Filosofiją“: duomenų atvėrimas dokumentinio paveldo tyrimuose

Milda Kvizikevičiūtė, Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Paauglys Markas J. apie 2008 m. pastebėjo, kad didelė dalis Vikipedijos anglų kalba straipsnių yra susiję su straipsniu „Filosofija“ (pagrindiniame tekste, spaudžiant ant pirmojo saito yra patenkama į filosofijai skirtą straipsnį) – 2016 m. net 97 proc. straipsnių atitiko šį modelį. Vikipedijos pavyzdys parodo, kaip iš pirmo žvilgsnio netvarkingi duomenys, pritaikius skaitmeninius analizės metodus, gali atskleisti duomenų struktūras ir sąsajas, kurias patikrinti rankiniu būdu būtų neįmanoma.

Skaitmeniniai metodai vis dažniau prasiskverbia į humanitarinių mokslų sferą, suteikdami papildomų galimybių atlikti eksperimentinius tyrimus remiantis skirtingo pobūdžio ir, svarbiausia, apimties duomenimis. Šie metodai gali būti ir jau yra taikomi ne tik humanitarikoje, bet ir dokumentinio paveldo tyrimuose. Tam, kad tokie tyrimai įgautų pagreitį ir taptų įprastu reiškiniu, į diskusiją privalu įtraukti ir atvirumo klausimą – ne tik publikacijų, bet ir pačių tyrimų duomenų rinkinių. Atminties institucijos, skaitmenindamos ir licencijuodamos dokumentinį paveldą, yra skatinamos atverti duomenis, tačiau vis dažniau prabylama ir apie tyrėjų indėlių, viešinant ne tik publikacijas, bet ir duomenis, taikant FAIR (*Findable, Accessible, Interoperable and Reusable*) principus – duomenys turi būti atrandami, prieinami, sąveikūs ir pakartotinai panaudojami.

Pranešimo tikslas pristatyti tyrimų duomenų atvėrimo svarbą individualiems tyrėjams bei institucijoms, taip pat FAIR principų taikymo ir versijų kontrolės sistemų bei duomenų talpyklų naudojimo galimybes tiriant dokumentinį paveldą ir vykdant jo sklaidą. Kokią įtaką tai gali daryti lokaliems ir tarptautiniams tyrimams, jų finansavimui, apimčiai ir tvarumui.

Žodžių junginiai „skaitmeninė humanitarika“ ar „informatinis mąstymas“ humanitarus gali priversti pasijausti nejaukiai, kadangi tai neretai specifinių gebėjimų reikalaujantys metodai, tačiau skaitmeninių metodų taikymas gali suteikti tyrimams naujų, įdomių galimybių, atvesti prie netikėtų išvadų.

***Slovansky národopis* vaidmuo Pirmame latvių tautiniame sąjūdyje**

Imants Ļaviņš, Taikomųjų mokslų universitetas EKA

Pranešime nagrinėjamas tautinio identiteto kūrimas Pirmojo Latvijos tautinio sąjūdžio metu (1850–1880). Jame atkreipiamas dėmesys į didžiulę knygos *Slovansky národopis*, kurią parašė slovakų filologas ir istorikas Pavelas Jozefas Šafárikas (1795–1861), įtaką. Kuršo, Livonijos ir iš dalies Vitebsko provincijose situacija formuojant tautinį identitetą skyrėsi nuo Lenkijos ir Lietuvos, kurios anksčiau buvo nepriklausomos valstybės su savo istorija, aristokratija ir aiškiai apibrėžta teritorija. Baltiškosios provincijos negalėjo pasigirti tokiomis tradicijomis, nes jose gyveno „valstiečiai be savo istorijos“. Jie buvo laikomi „etnografinė medžiaga“, kuri anksčiau ar vėliau pateks į „aukštesnio rango“ tautų, pvz., vokiečių ar rusų, įtakos zoną. Iki XIX a. pr. dau-

giatautė Rusijos imperija nekreipė dėmesio į jos teritorijoje gyvenančias sunkiai suskaičiuojamas tautas. Jai labiausiai rūpėjo gyventojų religinė ir socialinė priklausomybė. Valstybės administracinis suskirstymas neatitiko tų tautų etninių sienų. Šafariko darbe užfiksuota etnografinė ir kalbinė informacija leido jaunesiems latviams pripažinti latvių ir lietuvių kalbų vaidmenį ir svarbą indoeuropiečių kalbų šeimoje. Kartografinė medžiaga nurodė plotą, kuriame gyveno baltų tautos, ir leido nubrėžti teritorijos, kurioje gyveno latvių tauta, ribas.

Bibliofilija kaip filantropija. Mato Strašuno kolekcijos kelias

Lara Lempertienė, Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Iki 1941 m. Vilniuje gyvavusi Mato Strašuno biblioteka buvo unikalus reiškinys ne tik miesto, bet ir Rytų bei Vidurio Europos kontekste. Tai lėmė neįprasta jos steigėjo ir įkvėpėjo – švietėjo, mokslininko erudito, žydų bendruomenės mecenato, bibliofilo Mato Strašuno (1817–1885) asmenybė ir požiūris į knygų kolekcionavimą.

Kaip bibliofilas ir aistringas kolekcininkas, senos knygos žinovas ir žydų raštijos istorijos ekspertas M. Strašunas buvo gerai žinomas tarp amžininkų toli už Vilniaus ribų. Asmeninės kolekcijos pagrindą sudarė reta rabinistinė bei švietėjiška žydų literatūra hebrajų kalba, Strašunas turėjo ir per tūkstantį judaikos leidinių kitomis kalbomis. Tarp kolekcijos brangenybių buvo penki inkunabulai, apie 50 manuskriptų, apie šimtą paleotipų, keli šimtai XVI–XVII a. pradžios knygų.

M. Strašuno namuose nuolat lankėsi ir skaitė besidomintieji žydų knyga, ypač tam tikrais retais, mažai prieinamais tekstais. M. Strašunas testamentu visą kolekciją skyrė bendruomenės viešajai bibliotekai įkurti. Tai įgyvendinus, 1902 m. buvo atidaryta pirma Vilniuje žydų viešoji biblioteka, kurios fonduose M. Strašuno kolekcijai buvo skirta ypatinga, jo indėlių įamžinusi vieta.

Pranešime bus gvildenami kolekcijos formavimo, naudojimo ir integravimo į Vilniaus žydų ir miesto bendruomenės gyvenimą klausimai, taip pat jos likimas nacių okupacijos ir pokario metais.

Plantenų spaustuvės leidiniai kaip lokalių meno kūrinų šaltiniai

Jolita Liškevičienė, Vilniaus dailės akademija, Dailėtyros institutas

Plantenų spaustuvės leidiniai XVI a. II p. – XVII a. I p. visoje Europoje tapo išskirtiniu spaudos reiškiniu, jų produkcija plito į įvairias šalis, taip pat ir į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę. Tiesiogiai perkamos ir į Lietuvą gabenamos knygos buvo ne vien institucinių ar asmeninių bibliotekų puošmena – dėl ypatingos išvaizdos, maketo ypatumų ir raižinių jos tapo neišsemiamu vaizdinių šaltiniu dailininkams. Inspiruoti atskirų vario graviūrų kompozicijų ar atskirų jų elementų, vietiniai dailininkai kūrybingai juos integruodavo į savitus vaizdų pasakojimus, panegirinių leidinių iliustracijas ar į kitus meno kūrinius. Pranešime siekiama atskleisti tokius integravimo pavyzdžius į vietinės spaudos ir dailės lauką.

Grafų Hutten-Czapskių biblioteka Beržėnuose: rekonstrukcijos bandymas

Jadvyga Misiūnienė, Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Nuo 1920 m. žemės reformos metu Lietuvos dvarų knygų rinkiniai didžiąja dalimi papildė dabartinės Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos (toliau Nacionalinė biblioteka) fondus. Išsklaidyti po įvairius Nacionalinės bibliotekos fondus, kitas Lietuvos institucijas, jie buvo šimtmečiui ištrinti iš mūsų kultūros atminties. 2011 m. Nacionalinėje bibliotekoje buvo inicijuoti moksliniai tyrimai, kurių tikslas – rekonstruoti išlikusių Lietuvos dvarų bibliotekas, atsekti jų likimus, apibrėžti jų vietą bendrame Lietuvos knygos istorijos ir skaitymo kontekste. Pranešimui pasirenkant Beržėnų dvaro biblioteką buvo remtasi dviem pagrindiniais kriterijais: mokslinė istorinė svarba Lietuvos kultūrai ir unikalumu – jokia informacija apie grafų Hutten-Czapskių knygų kolekciją Beržėnuose mokslo bendruomenė iki šiol nedisponuoja.

Atlikti archyviniai ir provenienciniai tyrimai leidžia teigti, kad Hutten-Czapskių bibliotekoje būta mažiausiai 5106 tomų. Šiuo metu atpažinta ir peržiūrėta *de visu* 1137. Pranešimo tikslas – pristatyti Hutten-Czapskių biblioteką: jos formavimo aplinkybes, sudėtį kalbiniu, topografiniu, teminiu aspektu. Paminėtina, kad seniausia knyga iš Hutten-Czapskių rinkinių yra Maciejaus Miechowitos *Cronica Polonorum* (Krokuva, 1521), prie vertingiausių leidinių priskiriami *Statuta Regni Poloniae* (Krokuva, 1567) ir *Volumina Legum* (Varšuva, 1732–1739), 6 tomai *in folio* iš žemaičių kašteliono Michała Górskiego, pirmo Górskių giminės Beržėnų dvarininko, knygų kolekcijos.

Baltarusių Ivano Luckevičiaus muziejaus senųjų knygų paveldas Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje

Daiva Narbutienė, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

Prieš 100 metų, 1921-aisiais, Vilniuje buvo įkurtas Baltarusių Ivano Luckevičiaus muziejus. Šio muziejaus pagrindą sudarė aktyvaus Vilniaus baltarusių visuomenės veikėjo I. Luckevičiaus (1881–1919) sukauptas dokumentinis LDK paveldas, taip pat įvairūs archeologinių ekspedicijų metu jo įgyti eksponatai, padovanoti 1918 m. įkurtai Baltarusių mokslo draugijai. 1945 m. muziejų panaikinus, čia buvę spaudiniai ir rankraščiai buvo perduoti tuometinei Lietuvos mokslų akademijos bibliotekai.

Muziejaus bibliotekoje būta per 14 tūkstančių tomų. Senųjų (XV–XVIII a.) spaudinių kolekciją sudarė per 400 egzempliorių. Muziejuje dirbusio menotyrininko Vlado Drėmos 1943 m. baltarusių kalba sudarytame dviejų dalių kataloge (LMAVB RS F21-2309) yra 411 numeruotų įrašų, sutampančių su aprašytuose leidiniuose, išspausdintuose XV–XVIII a. ir dabar saugomuose LMA Vrublevskių bibliotekos Retų spaudinių skyriuje, pieštuku įrašytais numeriais.

Pranešimo tikslas – remiantis V. Drėmos katalogu ir kitais šaltiniais, atskleisti ir teminiu, tipologiniu bei kitais knygotyrai būdingais aspektais išnagrinėti senųjų knygų paveldo turinį

ir reikšmę. LMAVB Retų spaudinių skyriuje saugoma retų spaudos paminklų: aštuoni inkunabulai, tarp kurių – kiriliškosios spaudos pradininko Švaipolto Feolio apie 1493 m. Krokuvoje išleista bažnyčios praktikai skirta *Триодъ цветная*, reikšmingi LDK spaudos paminklai – 1519 m. Pranciškaus Skorinos Prahoje išleistos knygos *Бивлия руска* 4-oji dalis; Vievyje, Šv. Dvasios brolijos spaustuvėje, 1619 m. išėjusi Meletijaus Smotrickio parengta slavų gramatika, labai reti Vilniaus jėzuitų akademijos, Bazilijonų bei kitų spaustuvių leidiniai.

Kalba kaip propaganda XVIII amžiaus Toskanoje

Jan F. Pavlíček, Moravijos biblioteka

1737 m. liepą Toskanoje mirus paskutiniam Medici'ų didžiajam kunigaikščiui Gianui Gastone'ei, Toskana perėjo į Lotaringų dinastijos rankas. Naujasis didysis kunigaikštis Pranciškus Steponas valdė Toskaną per regentinę vyriausybę. Jo sūnus, didysis kunigaikštis Pietro'as Leopoldo'as, valdęs iš Florencijos, turėjo suformuoti naują politiką. Naujos politikos esmė buvo parodyti ankstesnės – Medici'ų – dinastijos tęstinumą. Didžiajam kunigaikščiui reikėjo parodyti Lotaringų dinastijos ryšį su Medici'ų dinastija ir naujos dinastijos svarbą Toskanai. Pietro'as Leopoldo'as užsakė Medici'ų šeimos istoriją, parašytą iš Lotaringų dinastijos perspektyvos (*Istoria del Granducato di Toscana*. Firenze, 1781). Kūrinys buvo skirtas Toskanos ir užsienio skaitytojams, jo kalba turėjo būti aiški ir suprantama. Didysis kunigaikštis asmeniškai dalyvavo rašant istoriją. Taip gimė nauja, į politiką orientuota knyga.

Simone Simoni – pirmosios Lietuvoje publikuotos medicinos knygos autorius

Dainora Pociūtė, Vilniaus universitetas

Iš Toskanos kilęs medikas ir filosofas Simone Simoni (Pietro Simone de' Simoni, 1532–1602), ketverius metus (1582 pabaiga–1586 gruodis) dirbo Lenkijos ir Lietuvos valdovo Stepono Batoro gydytoju, teikė medicinos paslaugas kitiems LDK didikams, tarp jų M. Radvilai Našlaitėliui. Dirbdamas Batoro dvare jis išvystė dvi dideles polemikas su savo tautiečiais italais medikais. Vieną prieš Marcello Squarcialupį, antrąją, platesnę, susijusią su Stepono Batoro mirtimi, prieš Nicolò Buccellą. Vilniuje 1584 m. Simoni paskelbė veikalą prieš Squarcialupį *Commentariola medica et physica ad aliquot scripta* [Medicinos ir gamtamoksliniai komentarai], kuris LDK spaudos istorijoje yra pirmoji spausdinta medicinos knyga. Pranešime bus aptarta Simoni veikla ir pirmųjų medicinos veikalų Vilniuje pasirodymo aplinkybės.

Žinių prieš islamą rinkimas: „X knygos“ iš *De procuranda salute omnium gentium* (1613) atvejis

Javier de Prado, Nanto universitetas, Barselonos autonominis universitetas

XVII a. pradžioje popiežius Paulius V pavedė Romos basiesiems karmelitams parengti centralizuotas kongregacijas misijoms administruoti. Manoma, kad tai buvo preliudas į po kelerių

metų įkurta „Sacra Congregatio de Propaganda Fide“. Traktato parengimo ėmėsi vienas iš karmelitų Thomas á Iesu, kuris staiga susidomėjo misionieriais ir paprašė popiežiaus išsiųsti jį į misiją Etiopijoje. Leidinys turėjo tapti vienu pirmųjų misijoje naudojamų šaltinių apmokant būsimus misionierius. Traktato knyga nr. 10, kaip ir likusios jo knygos, susideda iš daugybės šaltinių, surinktų tam, kad pasiektų savo tikslą, t. y. musulmonų atvertimą į krikščionybę. Šio pranešimo tikslas yra aprašyti šaltinių pobūdį ir išnagrinėti keletą pavyzdžių, atkreipiant dėmesį į tai, ar jie pristatomi kaip informacijos šaltiniai, ar slepiami už Thomo á Iesu naudotų retorinių priemonių.

Milteliai, nuodai ir gėdos stulpas: abortai ankstyvųjų Naujųjų laikų Anglijoje

Disha Ray, Delio universitetas

Apvaisinimo našta ir sanguliuotumo padarinių rizika vienos lyties atveju visada buvo didesnė nei kitos. Amžiams bėgant, keitėsi teisinis, religinis ir moralinis požiūris į abortus. Šiame pranešime bus bandoma atsekti sociokultūrinius procesus, susijusius su nepageidaujamu nėštumu XVII–XVIII a. Anglijoje, papasakoti medicininę-teisinę abortų istoriją, pasitelkus populiarių periodinių leidinių ir brošiūrų analizę, taip siekiant suprasti visuomenės reakciją į tokius veiksmus. Šiuo tyrimu norima parodyti, jog abortai egzistavo visur ir visada – taikant įvairius metodus, nepaisant griežtų bausmių, kurios buvo skiriamos pripažinus asmens kaltę dėl atliktos procedūros. To meto periodiniai leidiniai informavo apie teisinius atvejus, komentavo socialinius ir moralinius klausimus, taip užfiksuodami tiek teisinius niuansus, tiek tai, ką visuomenė skaitydavo ir suprasdavo. Todėl šie tekstai yra laikomi žinių (vaistų receptai), baimės ir nuogaštavimų (išbandymai) bei moralinės egzegezės apie „žiauriausią poelgį“ šaltiniu. Pranešime teigiama, kad kiekvieną abortą lydėjo daugybė patirčių, kad jis buvo glaudžiai susietas ne tik su konkrečios moters gyvenimu, bet ir su tiesiogiai ir netiesiogiai dalyvavusiais vyrais, akušerėmis, gydytojais ir visais, šioje procedūroje atlikusiais kokį nors vaidmenį.

Marginalijos Vilniaus universiteto bibliotekos inkunabuluose arba ką užsirašinėjo inkunabulų skaitytojai

Sondra Rankelienė, Vilniaus universiteto biblioteka

Iš 341 VU bibliotekos inkunabulo net 277 turi rankraštinių reikšminių žodžių, pastabų, komentarų ir su knygos turiniu nesusijusių tekstų, užrašytų paraštėse, priešlapiuose, tarp teksto eilučių ar specialiai įrištuose ar įklijuotuose tuščiuose lapuose. Šie rankraštiniai tekstai – marginalijos – yra užrašyti lotynų, graikų, hebrajų, rusėnų, lietuvių, latvių ir kitomis kalbomis. Marginalijas VU bibliotekos inkunabuluose galima skirstyti į dvi dideles grupes. Marginalijos, susijusios su knygos turiniu, – tai pastabos, atkreipiančios skaitytojo dėmesį į tam tikrą teksto vietą (pvz., *nota bene*); komentarai, parodantys skaitytojo požiūrį, kartais emociją į knygoje aprašytus dalykus; reikšminiai žodžiai, nurodantys, apie ką kalbama konkrečioje teksto vietoje; papildymai, išplečiantys skaitytojo žinias apie aprašomus įvykius, kartais su nuorodomis į kitą šaltinį;

su knygos turiniu besisiejantys tekstai, perrašyti iš įvairių leidinių – papildomai prirašytos maldos, giesmės, eilės, pamokslai. Kita marginalijų grupė – visiškai su knygos turiniu nesusiję rankraštiniai tekstai. Tai asmeniniai užrašai – skaitytojo ir jam artimų žmonių gyvenimo įvykiai, vaikų gimimas, vedybos ir kiti panašaus pobūdžio įrašai; istoriniai užrašai – chronologiškai išvardyti svarbiausi valstybinės reikšmės įvykiai, gamtos kataklizmai; sentencijos – tuščiuose lapuose užrašyti žinomų žmonių posakiai; duomenys apie knygos autorių; knygų sąrašai. Šie inkunabulo skaitymo ir panaudojimo ženklai leidžia daryti išvadą, kad senosios knygos nėra vien tik spausdinto teksto nešėjos. Jose slypi visuomeninė, istorinė, asmeninė ir kultūrinė tam tikro regiono ir laikotarpio informacija.

Seniausios Lietuvos akademinės bibliotekos virtuali rekonstrukcija

Aušra Rinkūnaitė, Vilniaus universiteto biblioteka

Vilniaus universiteto biblioteka (toliau VU biblioteka) 2014–2015 m. vykdė projektą Seniausios Lietuvos akademinės bibliotekos virtuali rekonstrukcija (Virtus), kurį finansavo Lietuvos mokslo taryba. Projekto tikslas buvo ištirti seniausią išlikusį VU bibliotekos rankraštinį katalogą (*Catalogus Auctorum Ordine Alphabetico dispositus In Bibliotheca Collegii Academ[ici] Vilnen[sis] Societatis I[esu] reperibilium*). Projekto metu transkribuotas XVIII amžiaus katalogas, pagal galimybes identifikuoti kataloge užfiksuoti leidiniai (nustatytas autorius, tiksli antraštė, leidimo vieta, metai), patikrinta, ar knygos tebėra saugomos VU bibliotekoje. Skaitmeninė katalogo kopija ir visi duomenys buvo įkelti į sukurtą duomenų bazę adresu: **virtus.mb.vu.lt**. Joje galima ne tik pamatyti skaitmeninį katalogo vaizdą ir transkribuotą tekstą, bet ir atlikti paiešką pagal autorių, pavadinimą, leidimo vietą, metus.

Remiantis rankraštiniu katalogu ir išlikusiomis knygomis, pranešime bus siekiama atskleisti, kokia buvo XVIII a. Vilniaus jėzuitų akademijos biblioteka: pristatomi katalogo sudarymo principai, leidinių įrašymo į katalogą ypatybės, jėzuitų knygų šifravimo sistema. Atskirai analizuojami ir knygose palikti provenienciniai ženklai, liudijantys ypatingus ryšius tarp ankstesniojo knygos savininko ir bibliotekos.

Melancholijos samprata ir gydymas

Hildegardos Bingenietės (apie 1098–1179) raštuose

Eglė Sakalauskaitė-Juodeikienė, Vilniaus universitetas

Viduramžių vienuolė ir abatė, mistikė, kompozitorė, poetė ir medicinos knygų autorė Hildegarda Bingenietė (apie 1098–1179) buvo viena iš nedaugelio Viduramžių epochos moterų, rašiusių ne vien teologinius, bet ir mokslinius, medicininius tekstus. Šiame pranešime narginėju Hildegardos sudarytą Liber subtilitatum diversarum naturarum creaturarum („Įvairių prigimčių būtybių subtilybių knyga“), parengtą maždaug 1151–1158 m. ir susidedančią iš dviejų knygų – *Physica* ir *Causae et curae*. Vienintelė mūsų laikus pasiekusi, maždaug apie 1300 m. nuo originalaus rankraščio nurašyta knyga – tai *Causae et curae*

rankraštis. Kitos knygos – *Physica* – nei originalus rankraštis, nei jo kopijos nėra išlikusios; mūsų laikus pasiekė tik įvairių XV ir XVI a. leidėjų išspausdintos, sutrumpintos ir cenzūruotos šios knygos versijos. Šiame darbe nagrinėjau *Causae et curae* (rėmiausi tiek originaliu lotynišku tekstu, paskutinį kartą perspausdintu 1903 m., tiek jo vertimu į anglų k., atliktu Margaretos Berger) ir *Physica* (rėmiausi vertimu į anglų k., kurį atliko Priscilla Throop). Nors Hildegardos Bingenietės medicininius tekstus įvairiais aspektais yra nagrinėję nemažai šiuolaikinių tyrėjų, iki šiol nebuvo atlikta išsamaus Hildegardos melancholijos sampratą ir gydymą nagrinėjusio tyrimo. Šiame darbe siekiau sužinoti, kaip melancholijos fenomeną trimis jo prasmėmis (kaip organizmo skystį, charakterio tipą bei ligą) suvokė viena ryškiausių ir svarbiausių viduramžių mąstytojų. Melancholijai aiškinti bei gydymo metodams pagrįsti Hildegarda pasitelkė ne tik Biblijos Pradžios knygą, bet ir iš Antikos laikų atėjusią humoralinę doktriną bei viduramžių liaudies mediciną. Melancholija Hildegardos moksliniuose tekstuose suvokta ir kaip širdies bei galvos smegenų liga, ir kaip vidaus organų patologija, kurią sukelia blužnyje gaminamos juodosios tulžies perteklius ir žalingas poveikis. Juodosios tulžies pertekliui mažinti ir melancholijai gydyti Hildegarda rekomendavo įvairias augalinės (pankolis, dedešva, raktažolė, našlaitė ir kt.), gyvūninės (stručio, garnio vidaus organai, skruzdėlės) ir mineralinės (oniksas) kilmės medžiagas. Autorė gydymo efektą aiškino, remdamasi tiek humoraline teorija, *contraria contrariis* principu, tiek viduramžių liaudies medicinos, žolininkystės bei religinio-maginio gydymo žiniomis.

Robert Ashley (1565–1641): žinių „sistemintojas“

Renaesansinė biblioteka, Middle Temple biblioteka, Londono universitetas

Roberto Ashley'io (1565–1641) asmeninė kolekcija, kurioje yra apie 5 000 knygų, padėjo pagrindą Middle Temple, vienos iš keturių Londono teisėjų draugijų „Inns of Court“, bibliotekai. Ashley'is garsėjo kaip knygų kolekcininkas ir žinių sistemintojas. Jo biblioteką galima tirti ir kaip asmeninį, ir kaip institucinį archyvą, mat dauguma jo knygų dabartinėje bibliotekoje išliko.

Pranešime bus aptarta Ashley'io biblioteka, pristatyta, kaip jis naudojo savo knygas, kaupdamas žinias sau ir platesnei auditorijai. Aš atskleisiu, kad Ashley'io knygų marginalijos parodo platesnę informacijos rinkimo praktiką, papildančią knygose esančią medžiagą, aptarsiu, kaip jis perrašinėjo informaciją, gautą už savo bibliotekos ribų. Norėdama dar labiau išryškinti Ashley'io aistrą kaupti žinias, savo pranešime aptarsiu ir tuos rankraščius, kurių šiandien jo knygų kolekcijoje nėra. Ryškiausias to pavyzdys yra rankraščių rinkinys (Newberry MS 5017, apie 1612), kuris leis parodyti, kaip skaitmeninės humanitarikos įrankiai sudaro galimybes apskritai atidžiau tyrinėti rankraščius.

Ashley'io kolekcija taip pat išsiskiria joje esančiais retais ir unikaliais kūrinių, pavyzdžiui, senąja bažnytine slavų kalba išspausdinta *Bukvar 'iazyka slavenska* (1618).

Pranciškaus Skorinos *Biblia Ruska* – holistinis humanistinis projektas: siekiant Renesanso epochos žinių ir estetinių idėjų

Olga Shutova, Pranciškaus Skorinos tyrimų laboratorija

Pranešime bandoma atsekti Pranciškaus Skorinos, kuris siekė Šv. Raštą panaudoti kaip „septynių laisvųjų menų įsikūnijimą“ ir kaip „paprastų žmonių vadovą“, projekto ištakas ir parodyti, kad jo vertimas yra artimas italų Biblijos vertėjo Nicolo Malermio vertimui. Pranciškaus Skorinos tyrėjai visuotinai pripažįsta, kad Skorinai verčiant *Vulgata* (Jeronimo Biblija) ypač pasitarnavo čekiški Biblijos leidimai (1506 ir net 1488 m.), šis faktas nepaneigiamas dėl vertimų tekstinės giminystės. Nepaisant to, būtent itališkas vertimas įkvėpė Skoriną išleisti Bibliją, skirtą *gens simples*. Pirmosios italų kalba išspausdintos Biblijos (*Biblia vulgarizata* [Bibbia italica]. Venecija: Vindelino de Spira, 1471 01 08) pratarinėje („Epistola“) Kamaldulių ordino vienuolis Malermis rašo apie būtinybę padaryti „Divina Scriptura“ prieinama ne tik apsišvietusiems vyrams (*docti*), bet ir „paprastiems žmonėms“ (*uomini, non-docti*), kad žinotų apie *scientia del bene vivere* (plg.: kad „juos suprastų ne tik gydytojai ir mokslininkai, bet visi, paprasti ir eiliniai žmonės [...] galėtų suprasti, ko reikia jų sielos išgelbėjimui“ (Skorina). Dviejų Biblijų pratarinės sieja dar vienas svarbus panašumas. Jis slypi pačioje vertimo užduoties prigimtyje: kalbų artume – lotynų *vs* italų *il volgare* ir bažnytinės slavų *vs* rusų / rusėnų. Skorina ėmėsi tos pačios užduoties kaip ir Malermis: „paprastiems žmonėms“ pasiūlyti Biblijoje sukauptas visuotines žinias, arba vadinamąją Renesanso „Prisca theologia“. Skorina įkvėpimo iš Malermio Biblijos sėmėsi ne tik pasirėmęs Renesanso idealu šviesti žmones, bet ir atkartodamas kūrinio formą. Biblijos iliustruoto leidimo (*Biblia vulgare istoriata*. Venetia: Giovanni Ragazzo, for Luchantonio di Giunta, 1490 m. spalio 15 d.) grafinis stilius, atkartotas Šiaurės Italijos graviūrose, reaguojant į klientų, kurie „žavėjosi“ antika, skonį, rado atgarsį ir knygoje *Biblia Ruska*: tai ir knygos papuošimai, graviūros su architektūrinėmis detalėmis (kolonos, urnos, pasažai, antablementai, balkonai, baliustrados), kiti antikinės tradicijos elementai (girliandos, berniukai-angelai, tritonai, bukranijos, kentaurai), mados stilius ir net inicialai.

Renesanso laikų knygrištytės pavyzdžiai Osolinskių bibliotekos kolekcijoje

Dorota Sidorowicz-Mulak, Nacionalinis Osolinskių institutas

Osolinskių bibliotekos kolekcijoje yra saugomi renesansinės knygrištytės pavyzdžiai – knygos, išleistos Lenkijoje, Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, Bohemijoje, Vokietijoje, Italijoje ir Prancūzijoje. Kolekciją sudaro įvairūs egzemplioriai: nuo paprasto pergamentinio įrišimo, atliekančio viso labo tik apsauginį vaidmenį, iki meninių įrišimų, parodančių knygrišio, kuris siekė knygą ne tik apsaugoti, bet ir ją papuošti, meistriškumą. Atidžiau pažvelgus į šiuos objektus, galima pamatyti to laikotarpio puošybės tendencijas, taip pat Vokietijos ir Italijos knygrišių įtaką ir jos sankirtas Lenkijos ir Lietuvos teritorijose.

XVI a. Tetraevangelijos dekoro ženklų sistema, kaip informacijos ir komunikacijos šaltinis

Gražina Smaliukienė, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka

Knyga neabejotinai yra žmonijos medžiaginių ir dvasinių vertybių iškiliausios saviraiškos formos kūrinys. Ji atspindi visuomenėje vykstančius kultūrinius pokyčius, suformuotus atitinkamo laikotarpio tradicijų ir pažangos. Šalia dvasinio palikimo, išreikšto tekstu, kurį iškoduojuame iš raidžių, kaip apie centrinę ašį sukasi ženklų sistemų satelitai – medžiagų įvairovė, knygos sandaros dalys ir apipavidalinimo būdai, sudaryti iš įvairiausių dekoro elementų. Knygos įriše slypinti informacija perduodama ateities kartoms per abstrakčias bei užkoduotas ženklų sistemas. Kiekviena iš jų turi apibrėžtą pastovią vietą bei būdingąsias savybes. Taip pat visi ženklai yra vientisai funkcionuojančios informacinės sistemos dalis. Neiškodauta informacija yra nebyli, tik ją įgalinus, t. y. atsiradus poreikiui ją perskaityti, randasi prasminis ryšys su skaitytoju. Informacinių sistemų dekodavimo atskleista prasmė tampa neverbaliniu pranešimu jos skaitytojui. Dvilypė knygos prigimtis – medžiaginė ir dvasinė, informacinė ir komunikacinė, perteikiama per ženklų sistemas, susieta priežastiniu ryšiu su savo objektu. Stengiantis atskleisti pamirštų ženklų prasmes, atsiveria interpretavimo galimybės.

Tyrimo objektas – rankraštinė knyga – Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyriaus XVI a. Tetraevangelija (Mažųjų Žuchovičių (dabar Baltarusija, Gardinosritis, Karelių rajonas) evangelija), signatūra F21-805.

Pranešime išsikelti du tikslai: pirmas, atskleisti dekoro elementuose užkoduotą informaciją ir pranešimą skaitytojui; antras, remiantis prielaida, kad dekoro elementai gali būti atlikti skirtingais laikotarpiais, patvirtinti arba paneigti, kad puošybos elementų visuma sietina su Tetraevangelijos turiniu ir patikslina sukūrimo laiką ir vėlesnių laikotarpių intervenciją. Šiems tikslams įgyvendinti suformuluoti uždaviniai, kurie atskleistų Tetraevangelijos kūrimo aplinką, padėsiančią įvertinti jos gyvavimą įvairiais laikotarpiais:

- ištirti proveniencijas, t. y. nuosavybės įrašus;
- ištirti knygos taisymo pėdsakus;
- ištirti knygos viršelio įspaudų ir užsagų dekoro elementus;
- ištirti knygos bloko popierinės laikmenos techninę paskirtį ir vandenženklus;
- ištirti knygos teksto dekoro elementus.

Apibendrinant galima teigti, kad knyga, kaip visetas, yra neišsenkantis informacijos šaltinis ir jos reikšmės gali būti atskleistos per tiesioginį komunikacinį santykį. Knygos vidinis pasaulis, atskleidžiamas per lakoniškai suformuotas ženklų sistemas. Ženklu gali tapti knygos gamybos technologija, ją sudarančių medžiagų įvairovė, dekoro elementai ir jų stilistika. Kartu su turiniu knyga sudaro vientisą, nedalomą ir išbaigtą visuomenės socialinės raidos produktą. Knyga savo savitais bruožais praturtina pasaulio kultūros paveldo vertybių lobyną.

Knygų prekybos Latvijoje istorija iki 1918 metų

Andris Vilks, Latvijos nacionalinė biblioteka

Pirmas įrodymas apie knygų prekybą Latvijoje datuojamas 1470 metais. Iki 1588 metų, kai Rygoje buvo atidaryta pirmoji spaustuvė, knygrišiai ir kunigai prekiavo atvežtinėmis knygomis. Privilegiją prekiauti knygomis turėjo spaustuvininkas Nikolausas Mollinusas (Niclas Mollyn, apie 1550/1555–1625). Prieš specializuotų knygynų atsiradimą 1676 metais knygas pardavinėjo spaustuvininkai, knygrišiai ir įvairių prekių perpardavinėtojai. Svarbiausias knygynas XVIII amžiuje priklausė Johannui Friedrichui Hartknochui (Johann Friedrich Hartknoch, 1740–1789). XIX a. viduryje knygų prekybos srityje, kaip ir knygų leidybos, dominavo Baltijos vokiečiai. Pirmasis „latviškas“ knygynas buvo įkurtas 1859 m. Iki XX a. Latvijoje veikė kompleksinis knygų leidybos verslas, kaip antai, leidyklos, spaustuvės, knygynai ir kt. Iki Pirmojo pasaulinio karo visuose šalies miestuose ir daugelyje kitų apgyvendintų vietovių veikė daugiau nei 200 knygynų.

Laikui bėgant, prekyba knygomis pradėjo įgauti įvairesnes formas, pavyzdžiui, atsirado stacionari ir nestacionari (įskaitant kolportažą) prekyba, didmeninė ir mažmeninė prekyba, perpardavimas. Tam tikru momentu atsiranda antikvarinė prekyba, reklama, kainų ir „nuolaidų“ sistema. Rinkoje pasirodo „vietos“ leidinių vokiečių, latvių, taip pat latgalių, lyvių, lenkų, lietuvių, estų, rusų, švedų ir hebrajų kalbomis. Iš „importuotų“ knygų – leidiniai prancūzų, anglų, lotynų ir graikų kalbomis. Tuo pat metu kūrėsi teisinė sistema ir profesinės organizacijos. Knygų prekyboje dalyvavo daug žymių Latvijos ir Baltijos vokiečių kultūros, švietimo ir visuomenės veikėjų. Tarp jų paminėtini ir tokie žymūs lietuviai, kaip Jurgis Bielinis-Bieliakas (1846–1918), Liudvikas Jakavičius (1871–1941).

Blogis – prekė paklausi: Naujųjų laikų demonologinio rinkinio *Theatrum Diabolorum* rinkodara

Arina Zaytseva, Rice'o universitetas

1569 m. Frankfurte gyvenęs spaustuvininkas Sigmundas Feyerabendas nemažos apimties rinkinyje *Theatrum Diabolorum* („Vėlnių teatras“) paskelbė daug populiarių liuteroniškų traktatų apie įvairias ydas ir jas valdančius vėlnius. Visi rinkinio tekstai buvo moralizuojančio pobūdžio, įspėjantys skaitytojus apie baisias vėlnio apgaules ir pavojų nusidėti, aiškinantys demoniškos veiklos priežastis liuteroniško tikėjimo požiūriu. *Theatrum Diabolorum* pasirodė esąs labai populiarus. Daugiau nei tūkstančio puslapių kūrinys sulaukė dviejų naujų leidimų su papildomais demonologiniais tekstais. Rinkinio pavadinimas – *Theatrum Diabolorum* – rodė spaustuvininko norą pateikti žmogaus ydų ir demoniškų galių apžvalgą. Panašu, kad Feyerabendas stengėsi sukurti išsamią liuteronišką demonologinę knygą, primenančią „objektyvius“ enciklopedinius leidinius, kuri skaitytojus vienu metu paskatintų įvertinti žmogiškąjį kvailumą ir atgailauti. Savo pranešime nagrinėsiu rinkinio *Theatrum Diabolorum* populiarumo priežastis, ypač daug dėmesio skirsiu leidėjo mėginimams padaryti kūrinį enciklopediniu, nors tam prieštaravo niūrus ir moralizuojantis traktatų turinys.

Senojo Vilniaus universiteto (1579–1773) mokslo darbai: kolekcija ir tyrimų galimybės

Brigita Zorkienė, Vilniaus universiteto biblioteka

Pranešimo tikslas – aptarti Vilniaus universiteto bibliotekoje saugomų, universiteto spaustuvėje 1579–1773 m. išleistų mokslo darbų kolekciją, taip pat pristatyti naują mokslo projektą ir skaitmeninių technologijų pritaikymą, skirtą šios kolekcijos tyrimams. Pranešimo metu bus pristatomos mokslo darbų, kaip vienos iš tikslingo žinių kaupimo XVI–XVIII a. formų, tematika, struktūra, apimtis, susiję asmenys. Kartu bus aptariamas suformuotos skaitmeninės kolekcijos funkcionalumas ir taikymo galimybės.

Vilniaus universiteto bibliotekos vykdomo projekto „Senojo Vilniaus universiteto disertacijų (1579–1773) tyrimas ir duomenų bazės sukūrimas“ (projektą finansuoja Lietuvos mokslo taryba, sutarties Nr. S-LIP-21-17) idėja – atverti senojo universiteto mokslinės produkcijos masyvą, taip įprasminant ir įamžinant akademinės bendruomenės indėlį į Lietuvos mokslo raidą. Toks projektas analogų iki šiol Lietuvoje neturi, jis atspindi panašaus pobūdžio Europoje vykdomų tyrimų (istorinės rekonstrukcijos) tendencijas.

XVI–XVIII a. mokslo darbų leidyba, kaip viena iš pagrindinių ankstyvųjų Naujųjų laikų mokslinio bendravimo priemonių, teikia vertingos informacijos apie tai, kaip visuomenė, siekdama užtikrinti mokslo pažangą, konstravo akademinis ryšius. Per visą Vilniaus universiteto veiklos laikotarpį parengtų mokslo darbų visuma sudaro reikšmingą specifinį istorinį šaltinį, kuris tiek savo forma, tiek turiniu gali būti laikomas archyvinio reikšmės fenomenu, o jo tyrimai tebėra aktualūs.

Organizatorius

Rėmėjai:

Partneriai:

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, Gedimino pr. 51, Vilnius

Projektas *Going beyond search: advancing digital competences in libraries and research communities* (NPHZ-2019/10075)